

Üksik number 10 kop.

Meie Mats

Tellimise hind kättesaamisel aastas 4 r. 50 t.,
6 kuu eest 2 r. 30 t., 3 kuu eest 1 r. 20 t. Toime-
tusest ise ära viies: aastas 3 r. 50 t., 6 kuu eest
1 r. 80 t., 3 kuu eest 90 t. Ilmub iga laupäeval.

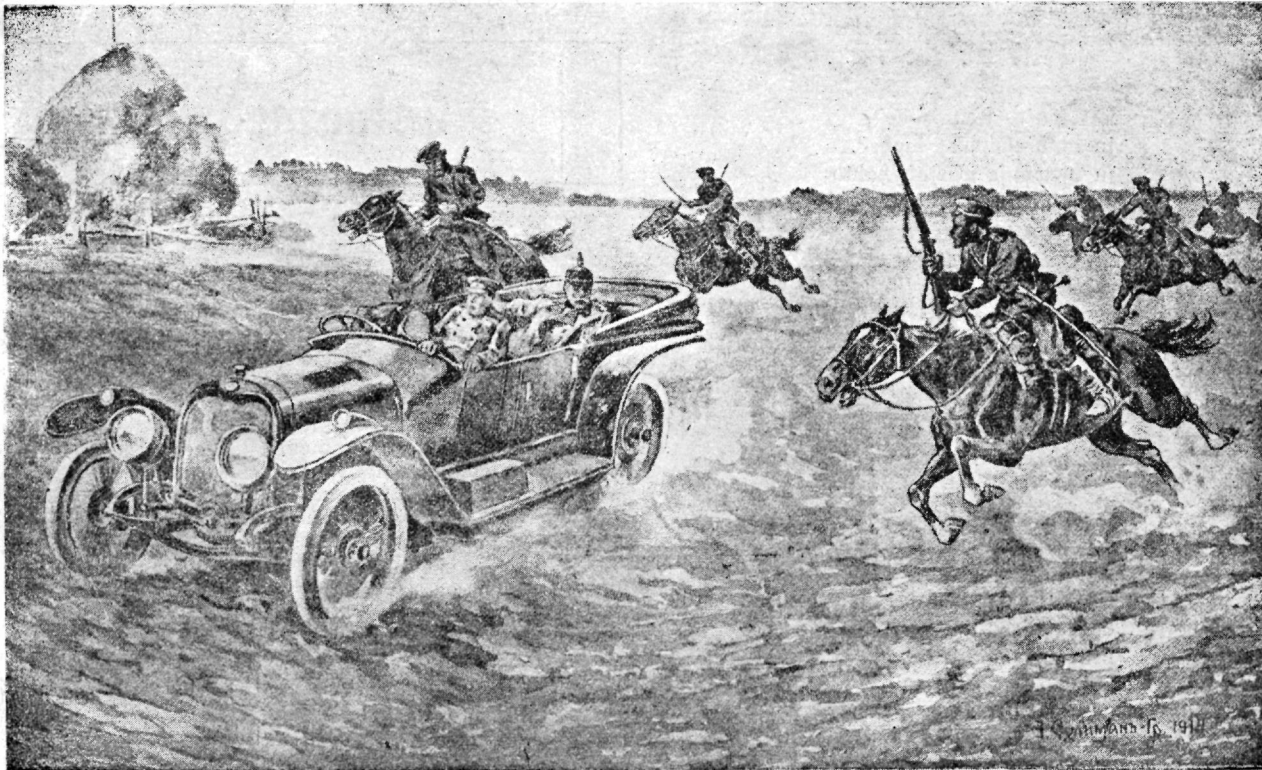
Toimetuse ja talituse:
Tallinnas, Harju ja Riiu tähe nurgal nr. 15,
„Leaduse“ raamatukaupluses. Telefon № 740.

Nr. 14.

Laupäeval, 22. (5. detf.) novembril 1914.

Nr. 14.

Sakši kuninga tallmeisteri wangiwõtmine.

Rui Willem oma wägedega esimest korda Warsjawi alla tungis, ja tema wäeülematel kindel nõu oli seda linna Willemi sünnipäewaks ära wõtta, siis oli nendega ka Sakši kuningas oma õuefonnaga kaasas, keda Willem pidulikult Poolamaa kuningaks tahtis nimetada. Teatawaste aga äpardas terve see tore plaan suurepäraliselt ja sakslased panid nii suure kiirusega Poola pealinna alt põgenema, et Sakši kuninga tallmeister oma automobiliiga neile enam järele ei jõudnud ja sakskate kätte wangi langes.

„Lutamorje“.

„Meie Matsi“ tähtsamat 1915. a. jaots.

Piltidega ilustatud kalendariim ja lisa. Hind 20 kop.
Suure Europa sõjakaardiga — 25 kop.

Leaduse tähtsamat 1915. a. jaots.

Sõjapäewases elus tarwisminewate juhatusetega Hind 15 kop.

Ikka Sakjamaa poole!..

Rui õõ on . . .

Su üles tõuseb udu soodest,
ju kaob ehapuna loodest,
ju pimeduse warjud hallid —
on teda katmas nagu wallid —
kõik, mis weel näeb meie pill,
on widewiku wiimne will.

Päew, mis meid nägi rõõmutujus,
nüüd pimeduse põue ujus,
wiis kaasa kõik me õnne õhu
ja jättis järel raste rõhu —
see teadwuse, et pime õõ
nüüd katab kõik me kauni töö.

Päew oli; oma rahwa kasuks
ja oma kodumaale tasuks
ta armu eest, mis nagu ime,
kõik, mis meil oli, kinkisime.
Nüüd halli udu hõlma ta
peab pimedas siin wajuma.

Kuid siiski — lõppu ei näe päike,
waid uuel ilul oma läike
ta warsti saadab punapalgel
me juurde uue päewa algel,
ja terwitab meid rõõmsana
weel sulawama soojaga.

A. Põid.

Wihamehed.

Rehe Mart ja Kaafiku Jaan olid naabrid, kuid wae-
walt et üks päew neil ilma tülita mööda läks. Kord kufub
Mart Jaani siimama, lord Jaan Marti. Wihameestena
otstsid nad aga tüli põhjust üksteise peale, ja seda leidus,
nagu naabritel liiategi, alati. Suba käib Jaani siga Mardi
kapsapeentraid tuhnimas, seaksamas jälle teeb Mardi poeg
Mts wainul Jaani kanapererele lepawemblaga sätu. Ja me-
hed hakkawad esmalt üksteist igati oma õue pealt walju
häälega sõimama, karjuwad kas wõi hääle ära, lähewad
siis kumbki kuni oma aiani, karatsewad, wibutawad ruskaid,
ja wiimaks, wolksti, on nad juba üle aia ja nattipidi koos.

Digust ütelda, tekkis see wihawaen nende wahel alles
mõne aasta eest, seni olid nad hästi leplikud olnud ja üks-
teisega alati hästi läbi saanud. Palju mis teinekord ka
wahel wäikseid mõtete lahkuminekuid ette tuli, nagu naabri-
kohtades alati, kuid tõsise tülini ei läinud asi ilmasti. Aga
nüüd olid nad päris tuliwihased, olesid üksteist kas wõi
ära sõunud.

Wiha põhjus ei peitunud sedawõrd palju meeste oma
iseloomus, kui endises wallakirjutajas. See oli mees, kes
omal ajal terve walla kihama pani ja kohut käima ajas.
Peaasjalikult oma palwekirjade tegemise läbi, millega aastas
omale 400—500 rubla palgalisja teenis. Oli see nüüd asi
missugune tahes, aga kes wallakohu poolt süüdlaseks mõis-
teti, see oli kindel, et wallakirjutaja tale rubla paari eest
sihufese hea edasikaebtuse kirja ülemtalurahwa kohtusse teeb,
et wastane pool seal süüdlaseks mõistetaks, tema aga õigeks.
Kuid sellega ei olnud asi weel lõppenud, see oli alles algus.
Tuli ülemtalurahwakohustus süüdlaseks mõistetud mees nüüd
omakorda wallakirjutaja juurde ja tõi tale toobi wiina ja paar
rubla, siis tegi kirjutaja ka temale sihufese hea kirja, et asi jälle
teisale käenas. Nõnda wältas see edasi, ühest kohtust teise,
aastatewiisi. Wallakirjutaja tegi mõlemile poolele palwekirjast,
teenis sellega ilusa kopiku, millega pärast linna maja ostis,
ja muhenes habemesse naerda.

Nõndasama oli wallakirjutaja ka Mardi ja Jaani wa-
hel wihatule lõktele ajanud. Sühisest asjast, kumba omad
wainul sauna taga kaswawad kolm mitmekümneaastast mets-
õunapuud on, olid waielus ja siis kohtukäimine tõusnud,

Ratšawäe lahing.

millele siis aastate jooksul veel paarkümmend teist protsessi järgnesid.

Järgemisi lantsid naabrid wallakirjutajale rublasti palwekirjade eest ja ei suutnud üksteist ega teise peret filma otjas fallida.

Nad mõlemad, Jaan ja Mart, olid tagawarawälised ja läksid mõlemad sõtta. Jaan ratšawäkke, Mart — jala-wäesse.

Piletimeeste väljakutsumise käsu saamise päewast saadik oli Mart üleüldise asjade korraldamise mure all oma tüli vihamehega hoopis ära unustanud, teel kui ka linnas, kus neid polkudesse jaotati, ei olnud aega selle peale mõteldagi. Siis aga järgnesid niisugused keerulised ajad ja film nägi igapäew niipalju uudist, et kodukoht ainult harwa veel meelde tuli. Kui Mart peale mitmekordset ühest jaamast teise kõndimist wiimats neljandal päewal waguniist päriselt wälja astus, selgus, et nad riigi piirist ammu juba üle olid sõitnud; kohe teisel päewal sattus ta juba esimesesse lahingusse.

Algafid rasked, wäsitawad teekäigud, peaaegu igapäew olid lahingud, ja see kõik muutus Marti peas niisuguseks seguks, et ta nagu peast uimastelt lastis ja tikwõitlusel käis, alles nädala pärast hakkas ta sõjaeluga enam-wähem harjuma ja ringi vaatama.

Saawatud ja furnud, rakatades lõhewad šrapnellid ja winguwad kuulid, jooksupuukraawid, lantsid ja okastraad, õõstne puhamine muda sees — see kõik sai loomulikult ja harilikult. Siin, et siin ehit surma saab, ta peaaegu enam ei tundnud, jah, ei olnud aegagi selle peale mõteldagi; Mart wälis nii ära, et nagu ront maha kukkus ja magas. Üni oli nii raske, et kui „trewogat“ puhuti, siis ta esimesel tahel-kolmel minutil jügugi aru ei saanud, kus ta on wõi mis temaga on, siis aga wõttis ta jälle püsti kätte ja laskis wõi marsis, kuhu wiidi, püüsti jala peal tukkudes ja teiste soldatite vastu tõugates.

Samaugune oli lugu ka sel ööl. Magada ei saanud üle pooltunni, ja korraga kargasid kõik nagu maruhool ülesse,

kuuldusid käsufõnad, eemalt kostis kuulipildujate podin ja rida rea järele marsisid polgud ööpimedusesse. Mart küsis tema paremalpool sammuma wäike, tehnilise näo ja sõnaahtra juudi Boruh Seligmanni käest:

„Ruhu lähme? Kas tead?“

„Aga kas ei ole ükskõik?.. On kord käst antud minna, siis waja minna,“ wastas Boruh ja waitis, kusjuures ta nägu asjalikult ja tõsiselt muutus.

Peade kohal walgatasid tulelõendid ja kargatasid ühtlasi kõrwulustawad paugud ning sundisid selga tahtmata kiiru tõmbama.

„Üles leidfid!“

Jällegi hele tuleleek ja veel kangem pauk.

Gespoolt — kolmandas wõi neljandas reas läksid mehed lihtselt ajaks koost lahti, kuid siis jälle kiireste kokku, kui haawatute juba mööda mindud oli.

Kuid waenlane aina kõwendas oma suurtiikitud; peaaegu ühte ja sellesamasse kohta langes pauk, selle järele teine.

Lõhewate šrapnellide rakatamise ja kuulide wingumise all oli peaaegu wõimata käsufõnades aru saada, kuid kõik otsekui loomusunnil mõistsid seda, sinelid ja kotid lendasid seljast, püüsi wõeti põigiti, ja mehed hakkasid jooksuma.

Martile näis nagu oleks kange kõrwetat tuult tema peale pahwatanud; seltsamal filmapilgul tungisid okastraadi terawad okkad temal põlwele. Kuid walu ta sellest enam ei tundnud, sest et meelemärguse kaotas.

Kui Mart filmad lahti tegi, imestas teda see, et ümber ringi kõik waitne oli. Pahema külje sees tundis ta kange tuima walu; ta ajas enese istukile ja hakkas külge läbi katsuma. Saawa ei olnud, kuid teha näis nagu ära kõrwetatud olewat, otsekui oleks keegi sineli ja särki sealt kohalt meelega põlema süütanud.

„Põrutada sain,“ otjustas Mart.

Ratšus üles tõusta, pea käis ringi, kuid jalul seits kaunis kindalt.

Magajate sõjameeste äratamine waenlaste tulekul.

Mart waatas ringi. Põllu peal oli furnuid üksteise otšas ja ükshawal. Mart tundis langet janu. Ta kobas üht otšeti lamawat pika kaswuga sakslast ja leidis selle alumiiniumist weepudeli. Lõhkutas — oli peaaegu täis. Jõi suurte lonkjudega. Weši wärskendas.

Siis tuli mõelda kuhu poole minna. Mart otšustas, et kõige parem on üle jooksutakraawide minna, sinna kust päewal mets paistis.

„Näägiti, et seal Saksja külla olewat, küllap nad sinna itka wiist läksid,“ mõlgutas ta ja komberdas furnutehade wahel, pahema käega haiget külge õdrudes.

II.

Poolwersta oli Mart juba ära käinud kui seisma jäi. Paremalpool mustendas raudtee liin, eespool aga — seal, kus mets oli — oli taewas punane.

„Küllap seejama külla wiist põleb,“ mõlgutas Mart.

Ja torraga hakkas ta üksi kest lagedat surmawälja hirmu tundma, otše nii, et kõik karwad püüsti tõusid. Ruhu aga waatad, igalpool furnud. Tulekahju kuma tõttu on tapetu d näha, ja näib otšekui ei olekski nad päriselt furnud. Waatad — ja üks nagu liigutaks ja ütleks midagi, kuid mitte nagu elus, waid ijemoodi, omalaadi, tooljawiihil.

Korruga kostis nagu ohkamine wõi ägamine.

„Kes see on?“ karjatas Mart, tahtmata hirmudes.

Ägamine kordus, ja juba üsna loomulikult.

Mart pöödras sinnapoole. Tulekahju kuma oli nii suur, et terve mets nüüd nagu peopesa peal kätte paistis.

„O-o-e-eh!“ kostis uueste ägamine.

„Oled meie oma, — wenelane?“ küsis Mart ägedalt kümme sammu eemal Wene keeles.

„Oma. . o-o-e-eh!“

Mart astus lähemale ja kiirutas maha. Etotša arwas ta, et see filmamoonduis on, kuid ei, see jäme nina,

mustjad wurrud ja arm pale peal — kõik oli otše just nii nagu Jaanil.

„Jaan, sina?“ küsis Mart.

Haawatu kehast käis tuttawat häält kuuldes küll tufjatust läbi, aga waluuimastuses ei saanud ta etotša nagu aru, mis tema käest küsitakse. Tema siigawasse wajunud filmist wälkatas ärew-küsitw pill Jaani näo peale ja jäi sinna seisma.

„Ja päris tõeste kohe Jaan, näh!“ pomises Mart segaselt ja imestades. „Kust sa haawatud oled?“

„Selgast.“

„Aga mis nüüd teha, mis? Kas alles tõusta saad?“

„Rus sa tõuseb!.. Weri kõik wäljas.“

„Selgas ma ka sind ei jaks wiia!“

Mart seisis Jaani kõrwal, hoopis seda unustades, mis nende wahel küllas oli olnud; nüüd oli tal pisarateni hale meel ainult endi wäljapääsemata seisukorrast. Jaan oli oma mees, teda pidi aitama, aga Mart ei teadnud kudas. Selga wõtta ja wiia... Taluks küll, aga kuhu? Ja peaaigi, kas ei kärista Jaani haawa weel rohlem lahti.

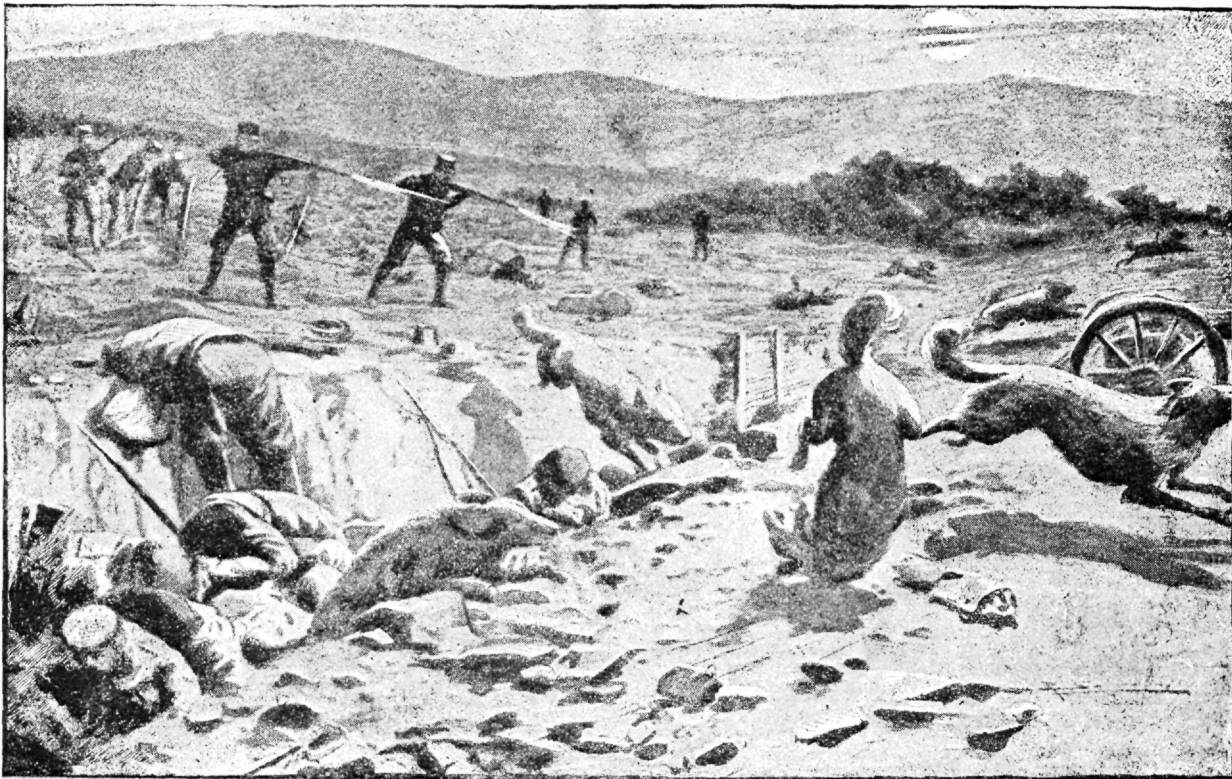
Wahepeal ägas Jaan ja katsus ennaist istuma ajada.

„Ole aga parem peale küljeli, muidu teed enesele weel häda. Ma wean su sineli peal minema, nagu kelguga kohe.“ Ja kellegi poolt maha jäetud sinelit laiali laotades aitas ta haawatud Jaani suure ettewaatusega sinna peale roomata. Siis rebis ta soldatite kottide küllest, mida siin surmawäljal rohkeste maas oli, rihmad ära, sõlmis neid paarkümme tükki kottu, torlas püstitituga sinelise krae alt augu, pistis rihma läbi ja sidus kõwaste umbfõlme. Siis tõmbas ta rihma üle õla ja hakkas sinelit ühes Jaaniga edasi lohistama.

„Kas nõnda lähleb?“

„Lähleb küll, aga mitte nii ruttu.“

Mart wedas oma hiljutist wihawenda raudtee liini

Sündid lahinguväljal.

poole, lootes, et ehk Wene sõjawäe rong mööda läheb, neid nähtakse ja peale võetakse.

Jaani tundis wist langet walu, kuid ei ärganud, ainult hambad kriukustid.

Kui nad mõlemad juba peaaegu raudtee liini ääres olid, hakkas meisa äärest üks ratsanik paistma. Ta ratsutas väga kiirelt raudtee poole.

„Nende oma,“ vastas Mart. „Mokkas oleme, Jaan!“

Silmapiilguks walgatas tal mõte haawatut maha jätta ja ise punuma pista, kuid lohe tundis ta häbi ja hakkas silmadega mõnda pöörsast wõi kraawi otsima, kuhu peitu wõiks pugeeda.

Sammu wiiskümme eemal mustendas suure, kwidega wõlwikud maaaluse kraawi awaus, mis nähtawaste wihamäe äratõmbamiseks siia oli kaawatud. Nüüd oli kraawi ise ja maa ümberringi kuiv.

Lohe mõistis Mart, et selles torufarnases kraawis nende pääsemine seisab. Kui aga kiireste sinna sisse saaks pugeeda, siis sakslane neid ei näeks. Mõnda ta ka tegi, ja õnneks weel parajal ajal. Kui Mart toru sisse ronides Jaani oma järele lohistas, kostsid hobusekapjade mütsid juba üsna ligidalt.

„Ole üsna wait!“ soovistas Mart Jaanile.

Sakslane ratsutas raudtee äärde, peatas, pomises midagi ja ratsutas edasi.

„Suma! tänatud, nüüd jääme itka elusse!“ ütles Mart.

„Kas juua saaks!“ palus Jaan.

„Peab kannatama. Las sakslased sõidawad kaugemale, siis lähen otsein... omalgi kange janu.“

Põnewalt kuulatas ta, kuhu poole sakslane ratsutas.

Warsti waikis hobuse kabjaplagin ja ümberringi jäi jälle kõik waikselt nagu furnuaial.

Mart piilus kraawist välja. Tulekuma ldi kahwatu- ma, ja sakslast polnud ei paremal- ega pahemalpool näha.

Jaani oli nähtawaste tulastama jäänud, ta lamas waikselt, ainult hing käis ruttu ja raskest.

Mart ootas weel pisut, puges siis kraawist välja ja läks wett otsima.

Selsamal ajal käis sealpool, kuhu sakslased ratsutanud, wali kargatus. Mart aimas, et nad raudtee silla seal õhtu olid lastnud.

Mart ei julgenud kraawi juurest kaugemale minna ja hakkas furnukehasti kabama, mõne juurest weepudekit leida lootes, kuid kõik oli asjata: ainult käed said tal weriseks, aga wett ei leidnud; weepudelid olid kõik tühjad.

Janu piinas küll kangeste, aga wäsimus ja shrapnelli põrutus olid Mardi ka sedawõrd ära raugestanud, et ta wee otsimise sedakord pooleli jättis ja uueste kraawi puges, kus Jaan endist wiisi rahutult hingates magas, ja tulekuma jäi.

III.

Wastu hommikut kuulis Mart lähinewa rongi müra. Ja selgeste järeldades, et kui sakslased silla ära lõhkustid, siis raudtee nende käes ei wõi olla, ronis ta kraawist välja, krebis äkilist kallast mööda raudtee peale ja jäi keest roopaid seisma.

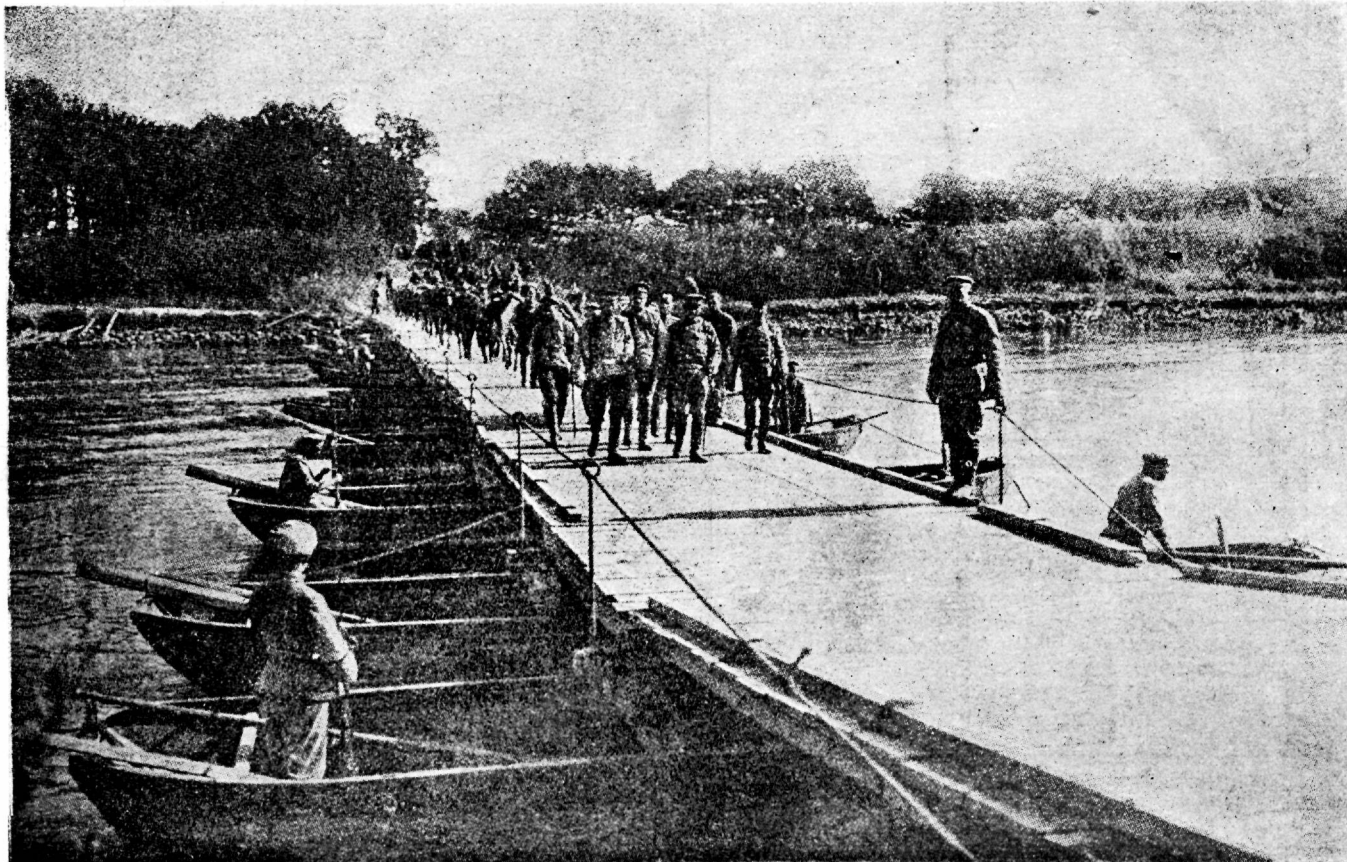
Wedur lähines kiireste kahe ainsa waguniga.

Marti märgati eemalt juba. Selgus, et see proowirong kahe inseneriga oli, kes teed uurima olid saadetud.

Kähinal puhkides jäi wedur seisma, ja mõne minuti pärast juba puhkas Jaan wagunis pingi peal ja neelas peekrist külma teed, kuna Mart inseneridele Salja ratsanikkudest ja silla õhtu lastmisest aru andis.

„Meie Matsi“

tellimiste wastuwõtmine wältab edasi. Tellimise hind lehe ees- oltas. Tellimise aadress: г. Ревель, журналъ „Меке Матсъ“.

Wene wäed lähewad üle Sani jõe, 2. septembril.

„Lufomorje“.

Cesti sõjamehe kiri.

I.

Sa soovisid ikka, et lahingust enesest kirjutaksin. Katsun seekord seda teha. Võid ise arvata, et sõjaväljal enesel pikema kirja kirjutamine võimata on, pole ju seal kirjutamise kohta, teineford aga ka aega ja paberit nii palju. Nüüd aga, mil juba üle kuu aega siin laatsaretis otse paradiislikus soojuses ja mõnususes olen puhunud, ja terwis juba sedawõrd kosunud on, et tulewal nädalal wist uueste sõjaväljale lähen, on lugu hoopis teine. Nii siis kirjutun pikemalt sellest wiimaseft lahingust, kus haawata sain, mille pärast Sa, ja iseäranis neiu L., nii väga hirmus olite.

See oli just Mihklipäewa hommikul, meil roodus oli ka kaks Mihklit, sellepärast tean nii seigeste. Magasime lagedal väljal kõwa maa peal. Ules tõustes polnud sugugi lõbus tundmus, tundsin omal kõik liikmed nagu puruks pekstud olewat. Minu ümber lamafid feltimehed ja magafid. Nad hingafid raskelt ja mõni oigas unes; oli, otsekui oigaks ja ägaks terve maa ümberringi. Cemalt kostis hooste hirmumine ja trampimine. Alles kehtööl olime siia peatama jäänud ja käsu saanud magama heita. See oli peale kolme-päewalist marssimist läbi muda. Waenlase seisukohad olid waewalt wiis wersta kaugel ja hommikul pidi lahing algama.

Kui magama heitmise käff tuli, langesin kohe nagu uitmane maha ja lamasin liikumata hulga aega, und kohe weel ei tulnud, wäsimus oli sedawõrd suur.

Juba kuwendat korda tuli lahingusse minna, kuwendat kord kõigi armsamatega kodumaal, mis nüüd nii kallis pais-

tis olewat, waimus jumalaga jätta... Mis homme päew küll toob!.. Wiimaks ikka wajuftid filmad kinni.

Hommikul ajasin enese roidunult ulesse, kõik liikmed olid nagu purud. Saime käsu ühe mäekünka peale minna ja seal edaspidiseid kästusi oodata. See lahinguwäli oli sealt mäekühmu otjast waadates otsekui tapmifeks wälja walitud, täitja lage, mitte üht puud, künkast ega kraawi, ainult mõned üsna madalad tadarapõõsad siin ja seal.

Keftkommitu ajal umbes käsu edasi marsimifeks. Lahing oli sel ajal ammu juba käimas. Künka otjast oli hea waadata. Suurtükid mürtsufid, piisid pragifid. Waenlased — austrialased — olid seisukohadelt juba lahtuma sunnitud ja nüüd oli kõik lagendik mehi täis, otsekui segamine aetud sipelgapesa. Austrialased põgenesid bataljonide kaupa, kole surmahirm oli neid tabanud, nad jookfid igasfe külge nagu meeletud, otse kõige tihedama kuulirahfe fisfe.

Muidugi ei wõinud haawatute hädakifa siia kosta, ega wõinud ka werd woolamas näha; ainult seda nägi, et terve wäli langenutega nagu üle külwatud oli.

Siiski rõhus waenlane ühest kohast weel kangeste meie wäerinna keftkoha, ja sinna saadeti meid abiks. Pooljookstes tormasime mäekühmult alla, ja, ma pean tõtt tunnistama, niipea, kui esimesed kuulid meie peade kohal wilistasid, jäi terve bataljon seijatama, nagu põgeneda tahtes. Ma ütlen, et kui mul häbi ei oleks olnud, oleksin tõeste otse maoli maha heitnud. Tee mis tahad, aga elu on ikka ka armas. Kuid seda wankumist oli ainult filmapilguks, siis marsifime jälle pooljookstes edasi. Niipea aga, kui juba mitmed mehed meie seaft langenud olid, saime nagu meftifeks, ja tormasime juba wihafelt peatamata edasi. Uhes liikumifega tuleb julgus, ainult paigal seistes tabab hirm.

Sis awafime ka meie tuleandmise. Peaegu ilma sihtimata lastime umbes waenlase poole, lastime ja lastime. Silmad pärani, hambad kõwaste kottu litjutud, lastime päris masinikult. Ühel poolakal minu kõrwal trehwas kuul lest nägu, ta tuifus minu peale, tegi minu näo werifeks, aga ei olnud midagi parata, pidin edasi lastma.

Seni oli waenlane meid ainult kuulirahaga üle puis-tanud, aga siiski tuli meil juba furnute ja haawatute otjas trampida. Seal käis aga äkitselt raskatus ja wiis meest meie seast langesid shrapnellile ohwriks. See waenlase baterei, mis nüüd pommi saatma hakkas, pidi meie ees olema, aga meie ei näinud teda, oli nii hästi ära warjatud. Üks shrapnell teise järele lõhkesid nüüd ifka ühe ja sellel sama liini kohal ja rebestafid werifeid aukusi meie ribad. Iga samm sinnapoole läks surmale wastu, ja iga mehega, kes mu ees langes, jäi wähe minu ja selle liini wahel, kus nüüd shrapnellid wahetpidamata lõhkesid, ifka wähemaks. Seal oli surrukahasti juba humikutes, aga ifka sadafid uued kuulid sinna ja rebestafid furnute liikmed tiikideks.

„Siiswõitlusele!“ Wiimaks ometi, ei suutnud seda enam wälja kannatada. Misti asi ei peatanud meid enam, edasi tormafime tuleajule wastu, inimeseliha suurtiikidele ohwriks wiies, kindlale surmale wastu. Juba esimese kümne samm peal langesid seltsimehed ümberringi, need pidid juba maha jääma! Meie aga tormafime üle nende edasi, peatamata edasi. Juba nägime ka ühe wäikse kühmu warjus waenlase tuld sülitawat batareit... seal korraga oli, nagu rabats mind wälk maha, mul oli tundmus, nagu listaks mul käsi õlast ära ja nagu oleks rind lõhkenud. Nagu maruhool käis kole kuum leitsakas mul üle näo ja ma langesin maha. Minuga ühes kolm, neli meest minu kõrwal.

Nüüd oli siis surm tulnud; ma tundsin, et kõik otjas on, ja imelikult selgufega ilmusid isa, ema ja koduküla silma ette...

Kui jälle meelemärgusele ärkasin, lamafin äratallatud wäljal. Pea oli sedawõrd uimane, et weel ennaft liigutada ei saanud; pärani silmaga wahtisin oma ette, ilma et midagi näinud oleksin, tundsin otjekui poleks mul enam liikmeid olemas ja nagu oleks pealuu feest õõnes olnud. Tegamisi aga hakkasin liilmeid tundma, ainult õlade peal lajus nagu mitmepuudane koorm ja muljus mind kangeste. Ratuusin ennaft istukile ajada, kuid walukarjatufega langesin uueste maha.

Eemal kaugel miitrusid ifka weel suurtiikid, seal läks inimeste tapmine omasoodu edasi, kuid nähtawaste oli wõit juba tubliste meie poole kaldunud. Sa ei usu, kui head meelt ma sellest tundsin. Imelik on see mul omalgi, siin lahingus ei teadnud ma ju sugugi, kas ühtainustki waenlast trehwanud olin, aga siiski oli waimustatud tundmus, nagu oleksin ma isiklikult wõidule suureste kaasa aitanud.

Wahel harwa kofsid haawatute ja surejate tumedad soigumised mu kõrwa. Ma tõstsin pead ja nägin, et sellest waenlase batareist kõigest kümmefond sülba kaugel olin, mille peale tormi olime jooksnud. Hirmus pidi see wõitlus siin olema olnud, werd oli küll ojadena woolanud, sest praegu weel katsid määratud suured pruunikas-punased loigud maad. Batarei ümbruses lamafid tiikideks kistud inimeste kehad, furnuid oli hunikute wiisi ja nende kohal mustendafid suurtiikitorude augud. Kole pilt, wärina ajas peale.

Seal tungis äkitselt inetu karjatus minu kõrwa, ma waatafin hirmudes sinna poole, ja nägin ainult mõni samm eemal üht soldatit, kes ennaft äkitselt püüsti ajas; tema nägu oli walust moonutatud ja wiltu kistud, tema keha wabifes nagu palawikus; ta rabas kättega õhus ringi ja langes siis nagu nott maha, kampsides wingerdades. Paari minuti pärast jäi ta rahulikult ja ei liigutanud enam.

Suurtiikide miirin jäi aegamisi waitfeks, kuid minu lähemas naabruses waltas hiljutise lahinguwälja lohutawalt iselaadiline elu edasi: aegajalt kajafid wõikad hädakaabed, suurtiikide rataste wahel lamawad haawatud ägiseid ja rögiseid...

Kuid aitab, ei taha enam seda meelde tuletada. Kirjutades pead ju kõik selle uueste waimusilma eest mööda lastma käia.

Teine lord kirjutan edasi...

August Pent.

Saksia kroonprints
Friedrich-Wilhelm,

juhatas Augustowi lahingus oma wägessi ja sai wenelaste käest haledaste liita.

11.

Warsawis, 9. nowembril.

Meie sõit algas kodumaalt 5. nowembril ja läks imekiireste. 7. now. olime juba Wilnas ja sealt kihutafime Warsawi poole. Rongide suurendatud liikumise peale waatamata jõudime 9. now. Poolamaa pealinna, mille Saksia Willem hiljuti Saksi kuningale kinkis, aga ise säared tegi. Siit läheme otseteel wäeliinile Sternowitzi juurde. Praegu, kus ma neid ridasi kirjutan, tuli waksali haawatute rong 400 haigega, ja selle järele Saksia sõjawangide oma 700—800 mehega.

Sternowitzi, 10. now.

Eila õhtul jõudime siia. See linn on umbes 60 w. Warsawist õhtu pool. Siit hakkame jala edasi minema, sest raudteed on niidõrd rikutud, et enam edasi ei saa. Meie eel sõitis suurtiikiwäe rong, selle olid sakslased tule alla wõtnud, ja mõnigi meie omadest oli haawata ja surma saanud, meie rong pääses õnnelikult läbi. Mõni päew tagasi olid siin, kuhu praegu jõudime, kibedad lahingud käimas, aga nüüd on Willemi poisid juba tiiki maad tagasi lippanud ja kerwad ihtlugu oma Saksamaa poole.

Warsawist kuni Sternowitzi sõitmine päewa ajal ja nägin juba oma filmaga sõja koleduste jälgesi, mis taganemise ajal Saksia wäed mälestufeks maha olid jätnud. Warsawi alewitest peale kuni siia, on palju majasi ära purustatud. Kõik raudtee hooned, raudtee, telegrafi postid ja ifegi raudtee roopad on ära lõhutud, sillad on ka kõik rikutud.

Sternowitzi raudtee depoo on ka maatafa tehtud ja suured petroleumi sisternid ümber keeratud.

Poola elanikud jutustawad, et eramajasi ei purustata, aga toidukraam, loomad ja üleilidse, millel midagi wäärust, wõtawad Saksia Mihelid kõik kaasa, ka waeste külaelanikkude warale ei antawat armu. Maa siin ümberkaudu on rahwast tühi — ei ole ka nali sõjatules elada. — Külm näitab meile juba oma 12. gr.-hambaid, nii et kaaja wõetud lambanahast west päris tarwilik on.

Praegu hüütakse „оубаитесь“ — „pange riidesse“. See on wiimane kiri enne lahingut. Pea kirjutan pikalt ja laialt, kuidas sakslastele lere peale tegime.

Elage kodumaal selles kindlas lootuses, et waenlane meie maad näha ei saa, ega Saksia wihakaritat seal wälja walada.

Wõit on kindel. Sead. jällenagemist

A. Kallas.

Tööta töoliste sõjawastane meeleawaldus Saksamaa wabrikulinnas.

Wankuwal troonil.

Woldemar Urbani roman wabastamise sõjast.

(13. järg).

„Waadake, waadake,“ hüüdis see mees muretult-lõbusalt, nagu ei oleks tal midagi karta. Neiu andis tale peaga märku. Kohe selle peale nägi ta apelsinimüüjat prefekturi uksest sisse astuwat.

Ta jooksis tupp ja wajutas kellanupu peale.

„Mario,“ käs kis ta sisseastuwat teenrit, „tööge mul see apelsinimüüja, kes all seisab, siia! Ma tahan tema käest mõned apelsinid osta.“

„Siia, signorinna?“ küsis wana teener jahmatades, otsekui kardaks ta, et waleste aru saanud on.

„Jah. Ma tahan isiklikult omale apelsinid wälja walida.“

Kaks minutit peale selle astus apelsinimüüja wana teenri saatel tupp. Beatrice pidi ennast hästi hoidma, et mitte karjatada, armsamale kaela langeda. Aga ta nägi kohe ära, et teenri juuresolekul midagi parata ei saa. Weel ei teadnud ta ju sugugi, kuidas Stefano siia saanud ja mis ta siit tahtis. Iga tahes pidi ta hästi ettevaatlik olema, elu ja surm seisid kaalu peal.

Sellesamas arwamises nähti ka see noormees olewat, kes neiu poole salapilkusi heitis.

„Näita siia,“ käs kis Beatrice wõimaliku ükskõiksusega. „On nad wärsked?“

„Eh, signorinna, wärsked kui tuuleõht,“ wastas see rõõmsalt, „maitsege aga. Alles nelja tunni eest siia jõudnud.“

„Sittiliast?“ päris Beatrice kahemõtteliselt.

„Jah, signorinna, Sittiliast. Kas ei ole wärsked? Kas ei ole nad nii ümargused nagu suurtüki kuulid?“

Mario ei liigutanud ennast paigast ja näis mõtlewat, et tal apelsinimüüjat kohe jälle uulitsale saata tuleb, kui apelsinid ostetud on. Neiu ja noormees aga sorisid nüüd üsna ligistiku, pea pea wastas, witsadest korwis.

„Saada ta minema!“ ümises noormees. See kõlas nii, nagu oleks ta kõhatanud.

„Tööge mulle waas, Mario!“ käs kis Beatrice.

Waewalt olid nad üffinda, seal waatasid nad särawal pilgul üksteise otsa, ainult filmapilguks, aga seesuguse õndsuse ja südamlikkusega, mida ainult kauane lahusolek ja palaw ihaldus wõiwad sünnitada.

„Stefano, kui kaua —“ algas neiu kogeledes ja käsa laiali laotades.

Aga ta ei lõpetanud. Wõiduhõiskamisega tõmbas noormees ta kaisu, suudles kirdlise, wärisewa ja tuisatawa ihaga tema huuli ja põski ülewoolawas õnnes, rääkida ega mõelda ei suutnud ta enam!

„Wait, Beatrice,“ sojistas ta suudlemise wahel, „ära sega seda õnne, mis järgmisel filmapilgul jälle laiali lendab, nagu unenägu.“

„Kui kaua sa oled juba siin?“ häälit ses neiu.

„Tund aega.“

„Kui kauaks tahad jääda?“

„Mitte kauemaks kui tunniks.“

„Kudas?“

„Wait. Ma pean sinu isaga rääkima, Beatrice. Ma olen tema pärast siin.“

„Aga sa ei tea, Stefano, kuidas meie siin elame. Kui ta sind ka —“

„Ära kõnele. Ma pean temaga rääkima. On ta siin?“

„Ta on oma toas.“

„Siis kutsu teda.“

„Nüüd kohe juba?“

Nad kargasid üksteisest eemale ja sorisid järgmisel filmapilgul jällegi apelsini korwis. Mario astus puuwilja waasiga sisse.

Saruldase, ainult armastajal naisterahwal omase terawmeelsusega wõttis Beatrice puuwilla waasi ja andis Stefano kätte, et see teda hoiaks, kuna ta ise mõned ilusamad apelsinid sinna peale wälja walis.

„On minu isa toas, Mario?“ küsis ta sealjuures teenrilt, mille peale see jaatas.

„So,“ ütles ta siis liihitse waheaja järele, „nüüd on küllalt. Isa walib ise sealt wälja. Tule.“

Sellega astus ta eeli ja Stefano sammus teenrina waasiga sõnakuulelikult järele, mille tagajärjel wana Mario enese üleliigse tundis olewat. Kuna nad nähtawaste prefekti juurde läksid, siis arwas Mario, et teda ülepea tarwis ei ole, ja läks minema.

Nüüd seisis aga Beatrice wäike salongi wahel, kus ta apelsinisi oli walinud, ja prefekti kabineti wahel terve rida teisi tubasi, mis praegu tühjad olid.

Nii vähe kui kapten Massilli ka aega oli, siis wältas see ikkagi wõrdlemisi kaua, enne kui Beatrice temaga isa toa ukse juurde jõudis, mõlemil olid näod õõgumad ja filmad udused.

„Seal selle ukse taga on prefekt, Stefano,“ ütles Beatrice wiimaks rohkem otsustawamal häälel.

„Oleme me seal ükssinda?“

„Enesestki mõista.“

„Kuule, Beatrice. Lähematel minutitel tuleb wist Neapoli saatuse, sadandete tuhandete weri otsustamise alla. Keski ei tohi pealt kuulata, mis ma sinu isaga kõnelen, keski ei tohi teada, mis siin sünnib. Tahad sa selle eest muret kanda, et meid keski kuulatama ega segama ei pääse?“

„Ole mureta. Ma ei lasse seda uft filmast, nii kaua sina selle taga oled.“

„Nii siis edasi,“ ütles noormees poolendamisi, tegi ukse tasakesi lahti ja astus tuppa.

Prefekt istus oma kirjutuslaua taga ja kirjutas, selg ukse poole. Ta ei kuulnud sisseastujat, ja kui see oma paljaste jalgega lähemale astus, ei märkanud ta seda. Alles siis kui see otse tema taga seisis, märkas ta kellegi lähinemist. Ta pööras ägedalt ringi ja, kui ta oma ees meest alama rahwa riietes nägi, kargas ta ehmatades püsti ja käsi haaras ilusa rewolwori järel kirjutuslaua peal. Tahtmata oli tal mõte tulnud, et ta uueste ootamata mõrtsukate ohwriks wõib langeda.

„Mis te tahate?“ kätartas ta ägedalt ja wihaselt.

„Jätke rewolwer rahule, herra prefekt,“ wastas Massilli rahulikult, „meil on teised jutud ajada.“

Nüüd alles waatas prefekt meest terasemalt. „Massilli!“ hüüdis ta imestades, tema otja tardunult wahtima jäädes, otsekui näeks ta imet.

„Ja mis edasi, herra prefekt?“ wastas noormees fergelt naeratades. „Kapten Stefano Massilli lubab enesele teie jutule tulla. Kuigi see puudulikuse ülikonnas sünnib, on see siis kohe põhjusiks rewolwrit wõtta? Wõi kardate rahwamehi?“

„Mis tahate sellega ütelda, kapten?“ küsis prefekt pisut imestades.

„Et põhjust on teie üle kahelda, herra prefekt,“ wastas Massilli külmalt ja rahulikult.

„Katsume seda asja seletada —“

„Muidugi, herra prefekt, selleks olen ma siin.“

„Saadeti teid minu juurde?“

„Kahtlete selle juures? Ma ei ole igatahes küll niisugune saadik, nagu neid ihe riigiwalisuse poolt teise saadetakse, minu ainuke wolikiri on mu meelsus ja süda. Mõlemad on teile tuntud. Sellepärast arwan oma isiku küllaldaselt tõendatud olevat. Rahjuks ei ole lugu teiega mitte niisugune.“

„Kapten,“ jähwatas prefekt, „see kõnewiis —“

„Ei ole teada, kudas teiega kõnelda, herra prefekt,“ seletas Massilli wabele. „Ma olen selleks siin, et teid walge peale wiia. Kui minu kõnewiis wõi ülesanne teile ei meeldi, siis pange mind ka wangi nagu neid kolmkümmend kolme San Sebastiano umbuulitsalt, wõi lasse mind maha. Ma olen ju täielikult teie käes. Aga ärge lootke, et rahwuse-

Oldenburgi prints
Peeter Aleksandrowitsh

Wahwuse eest kõigekõrgemalt poolt Georgi aumõdga saanud.

ühifus ennast teie poolt ninapidi wedada lasseb. Meie ei ole mitte Neapoli ministrid!“

Imestades silmitses Liberio Romano noortmeest peast jalgeni. Määratu suur julgus ja wahwus pidi sellel mehel olema, kes Neapoli prefektiga jedawiisi kõnelda julges.

„Istuge, kapten,“ ütles ta siis lühikse wabeaja järele. „Ma loodan, et meie waheford selgib. Kõigepealt lubage mulle üks küsimus.“

„Olge lahke, herra prefekt.“

„Kust teie tulete?“

„Palermost.“

Romano imestus kaswas. „Palermost?“ kordas ta. „Kudas pean ma seda mõistma? Olite ka Palermos apelsinimüüja? Wõi wiibisite wangina Palermos?“

„Ei kumbatti. Palermo on juba kolmandat päewa mäsfulistele peakorteriks.“

„Sitsilia pealinn on —“ heitis Romano jahmatades wabele.

„On kolmandat päewa meie kindralstaabi peakorter. Teie ei tea sellest midagi?“

„Sõnasefti. Jutustage! Siin on ainult kuninga wägede wõitudest kõnet. Ja walitsusele tuli täna hommikul kindral Landi aruanne, kes teatab, et tal

Ministrite nõukogu esimees riigisekretär
J. L. Goremökin.

(Tema 75-aastase sünnipäeva puhul.)

üks suurtükk wiletsate teede pärast kaduma läinud; peale selle nõuab ta veel abiwäge."

Nüüd oli imestamiskord Massilli käes. „Seda on Landi teatanud?" küsis ta naerdes.

„Muidugi. Ma lugesi ise aruannet."

„Noh, siis kuulge. Meie tabasime Landi Calatafimi juures lõksu. See oli 15. mai hommikul. Mina ise, herra prefekt, wiisin oma Genua kütid tormijooksul wiinamäe poole, kus kuninga wäeosadel kindel seisukoht oli, ma ise oma genueslastega aitasin neid samm-sammult välja tõrjuda. Nii siis nägin ma Landi täieliku kaotust oma filmaga. Need, kes endid heaga alla ei andnud wõi pöörases põgenemises pääsemist otsisid, langesid kõik meie kuulide all. Järele oli see wõitlus Calatafimi all, aga see oli ka kõige ilusam wõit, mille noor Italia seni saanud on. Mitte üht kärugi ei saanud Landi Palermo tagasi tulla, veel vähem siis mõnda suurtükki, ja ta lobiseb ühestainsast suurtükkist, mis põhjata tee peal porise jäanud. Järgmisel päewal, kui nendest maakohdadest läbi marsisime, kust Landi põgenewad wäed enne meid lahkunud olid, nägime, mis nendest põgenejatest jaanud oli. Kes sõjariistu maha wistanud ja ennast alla ei olnud andnud, selle olid wihased päriselanikud maha nottinud. Teie tunnete Sitfilia rahwast, herra prefekt. Lõmastatud furnukehad lamasiid teedel ja wäljadel, kus põgenejad aga kätte olid saadud — kohutaw hirmus! Ja Landi ei tea mingifugusest kaotusest?*"

*) Garibaldi ise jutustab oma päewaraamatus nendest lugudest. Tema iiteluse järele on peaegu kõik põgenejad soldatid wihasel rahwa ohwriks langenud.

„Noh, see on enesestki mõistetaw, kapten. Landi ei tea sellest midagi, sest et walitsus sellest midagi teada ei tohi. Kui sihukesed lood tuttawaks saaksid, siis oleks ju ka meie Neapoli wäeosades hirm ja mäts lahti."

„Aga meil on põhjust seda teatawaks teha. See, mida meie waenlased kardawad, on meie lootus."

„Jätke see siin minu mureks. See saab teatawaks. Aga nüüd edasi. Kudas oli lugu Palermo? Kudas said mätsulised nii ruttu pealinna peremehets?"

„Noh, meie seisuford Palermo on kaunis täbar. Kõigist on puudu, toiduainetest, riietest, sõjamoonaist ja, mis kõige hullem, rahast on puudus, herra prefekt. Meie oleme küll Palermo, aga peakants, sadam ja loss on veel kuningaga sõjameeste käes. Meie suudame endid ainult barrikadide warjul hoida, mis igalepoole uulitsatele ehitatud."

„Palermos eneses?" küsis prefekt imestades.

„Enesestki mõista. 25. mai hommikust saadit on Palermo kole uulitsawõitlus käimas, niisugune hirmus, et ma seda isegi wõimalikult poleks pidanud. Meie mehed panid Bellegrinos wäike püüsi-rohu wabriku käima, see walmistab umbes kolmtuhat padrunit päewas, aga mis aitab sellest nii suure linna kaitsemiseks. Peale selle on kuninglikkudel wäeosadel igapäew abiwäge oodata, nii et meie piirajatest wäga hõlpsaste piiratuteks wõime saada, sest meil ei ole midagi oodata, ainult veel suuremat puudust. Nüüd mõistate, herra prefekt, mis pärast ma siin olen, mis pärast mul rutt on ja mis pärast ma kindlat otsust olen sunnitud nõudma. Meil läheb raha, raha ja veel kord raha tarwis."

Prefekt sammus paar korda mõttes oma toas edasi-tagasi ja jäi wiimaks jälle kapteni ette seisma.

„Kui kauaks jääte veel Neapolisse, Massilli?"

„Ei filmapillugi rohkem, kui siin walmis olen."

„Aga teie ei wõi ometi oodata, et ma nii suuri rahasummasi kohe warukast puistata wõin?"

„Seda ma ei teegi ka. On küllalt kui teate, kuidas lood seisawad. Kui siis awitada soowite, siis wõite otse Palermo panga kaudu seda teha. See on isegi kindlam veel."

„Kellele tuleb raha adresserida?"

„Rahwuse-ühisuse komiteele Palermo."

„Ja mis pärast pöörab komitee omas rahahädas just meie poole?"

„Sel lihtsal põhjusel, et Neapolis küll kõigeparemine peaks aru saadama, misugune tähtsus Sitfilia liikumisel on. Sitfilia ja Lõuna-Italia saatus on ühine. Surutakse mäts Sitfilias maha, siis on Neapol lootusetu — wõidab Sitfilia, siis on ka Neapolil wabastus tund lõõnud."

„See on arusaadaw. Nüüd veel üks küsimus, kapten. Meil siin Neapolis ei ole just küllalt kapitali käepärast. Kui palju loodetakse siit saada?"

„Herra prefekt —"

„Ma mõtlen, kui kõrgeks hindate selle summa, mis meie siin kokku saada wõiksime?" (Järgneb.)

Seategijad.

Ma olin just töölt tulnud, kõhu kopsaleent ja liha täis wirutanud ning koitusse pifali wifanud, et leiba luusfe lasta ja päewafest tööst wälja puhata, kui keegi tafahilju- testi pöidla nutiga ufje pihha koputama hakkas:

"Kõps, kõps, kõps..."

"Ke' pagan see jälle peaks olema?" fähwatas mõte mul peast läbi. "Wahest wa kojamees Siiri — tuleb ajalehte no- rima... wõi on see seltsimees Mart — tuleb oma naisewõtmise lori korutama..."

"Kõps, kõps, kõps..." kostab uueste.

"Roh, mis sa niipalju seal kopsid — eks tule kord ometi sisel!" hüüdsin mina ennast piffamiist istufile ajades.

Uks läks lahti ja sisse astus — majaperemees, wa' tutaw nägu, keda ja kuus kõigewähemalt ühe korra tingimata pead nägema.

"Mis kuupäew täna peaks olema?" fähwatas mul nagu piffelööf läbi unise aju ja käsi libises piffitastu juurde.

"Tere!"

"Roh, mida head siis kuulda on?"

Sirmul, et hoolas majajäsi üüri hakkab norima, unus- tasin ma isegi wastu teretada.

"Näh, mida's see siis kuulda on... tulin... hm — niisama, tahtsin waadata, kas pliidilöörid hästi tõmbawad kah... lasin, näh, Kreofo hiljuti alles prawitada..."

"Küll ma su löörid puhastan!" ähwardas "Wana- Adam" mu südames, aga ma surusin selle hääle maha ja ütlesin nii sõbralikul toonil, kui aga iganes wõisin:

"Täna tähelepanelikkuse eest! Löörid on lihtsalt suure- päralised — tõmbawad kas wõi poolmäärjad linna turwadki terwelt korstnast wälja..."

"Hm — jah... see on hea siis küll... aga..."

Peremees näis jutulõnga otsimisega niisama hädas ole- wat, nagu juut kakkise saapaga, wõi Tallinna linnaisfad linna wenekeelse nime ümberistimisega.

Tal oli nähtawaste midagi tähtsat südamel peal.

Saksa kindral Kluf,

kelle sõjawägi Marne lahingus isearanis rohkeste kannatada sai.

Kindral Louis Botha,

Inglise Afrika afumaa wäejuhataja.

Wina harutasin aga peas kuupäewi ja tuletasin meelde... esimisel — — näh, esimene oli alles toona, siis, kui weel "Lennukist" õlut sai ja kõik... siis maksin ma ju üüri ära, täna peab siis wist kas wiiteitkümnes wõi — kõige halwe- mal juhtumisel kahetümnes kuupäew olema... rohtem ei wõi olla! — üüri, tähendab, ta ei nori, kuid midagi see oota- mata küllaskäik ikka peab tähendama?..

Ma ei tahtnud aga peremehele, keda mina, kui tõsine, elukutseline üüri, kõigest ihust ja hingest wihkasin, jutu- lõnga otsimises abiks olla, ja jäin sellepärast täieste... era- pooltuleks, et ära oodata, mida see kiltipung õige tahab.

"No-jah... löörid on siin head," algas peremees uueste, ja wahtis toas ringi, nagu piilaks ta filmadega suuri raswa- wõi, tont teab mis plekkisi seinapaberite pealt ära kustu- tada. "See on ikka hea kui üüriksid sinuga rahul on..."

"Ja kui üüri alati korralikult maksetud on," fähwasin mina pillawalt muigades.

"Seda küll, seda küll... ega's ta teil, kui korralikul ini- mesel, kunagi wõlgu pole olnudki," paitas mind peremees, rebase nagu tehes.

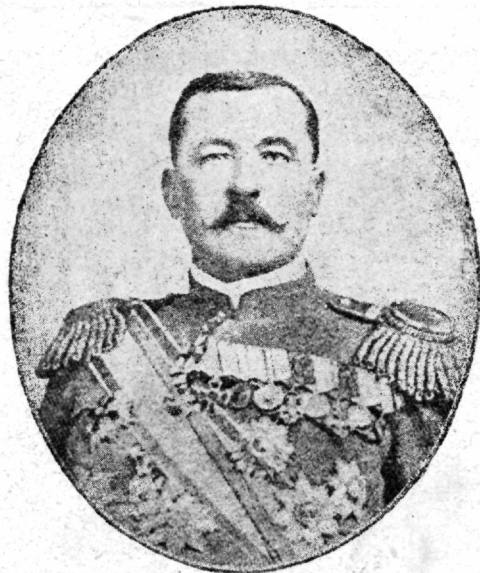
"Oh ja jesuit küll... Ra ja's ei mäleta, kudas mu mi- newal aastal kohtusse andsid, kui ma maksuga paar päewa wiibisin," urises "Wana-Adam" mu südames. Aga ta selle hääle surusin ma rüütliku enesefalgamisega maha ja paitasin peremeest oma poolt wastu kah!

"Rõõmustan wäga, kui teiegi oma üüriksidega rahul olete... mis tühja pliidilöörid wõi wantrimäärdega wõõba- tud seinapaberid! — — Need on puhast kõrwaline asi; peaaft on, kui inimesed ise rahus üksteisega elawad..."

"Jah," õhtas peremees filmi jollitades ja käsa risti su- rudes: "Eks rahu ole ikka see kõige ülem asi siin patufes maailmas... Aga kes rahu peab?.. Näe, üks riik tõuseb teise wastu, üks rahwas tõuseb teise rahwa wastu üles, ja pimedusewürst mõirgab üle terve maailma hommikust õh- tust saadil..."

"Ragu Saksa 42-tsentimeetrilised suurtükid," tähen- dasin mina.

"Ikka hirmsamalt weel, ikka hirmsamalt weel... Mis need Saksa suurtükid üksi tähendawad!.. Aga, näe, eks see ole pimedusewürsti suur ja wägew müll, et sõda kõik el a-

Montenegro vägede ülem kindral
Janko Bukotitsch.

mise hirmus kalliks ajab — ei tea inimene enam, mis ta suhu peab pistma või millega enmast katma?.. Kõik on kallid, hirmus kallid...

„Eks aga ela siis õhust ja armastusest, aja kotiriided ümber ja pane tuhka pea peale!.. õpetasin mina.

„Miks te n'nd nõnda räägite!“ pahandas peremees. „Teiega ei saa ilmaski mõistlikku sõna rääkida — ikka lohe trotsimine lahtil!..“

„Mida siis?“

„Ega midagi... Kas ma siis waletanud olen või?.. kas te' siis ei teagi, et turuhinnad kolefõrgels on kerkinud...“

„Aga komendandi sunduslikud määrused?..“

„Olgu küll! Hinnad tõusevad ikka — ega's määruste eest ikka naela võid ega paari mune osta saa. Kõige rohkem keelivad aga igasugused maksud — muudkui wirtutakse aga juurde ja juurde... ei tea kust ja selle kõik wälja wõtad — ei saa enam ei ööd ööks ega päewa päewaks... juuksed lähewad juba raste murega halliks...“

„Ahaa!.. Nüüd ma sain aru, kust poolt tuul puhub — tuli, kuramus, üüri juurde silitama!..“

„Jah, raste on teil küll!“ aitasin mina oma poolt talka laasa.

„Hirmus raske!.. Näe, piilpank ei andnud ju enam lewadelgi majade peale kopikutki laenu, ja linnawalitsus pani nüüd jälle kaks protsenti majamaksudele juurde...“

„Või pani juurde?.. Aga seal istuwad ju kõik teiesugused... majaperemehed — miks nad siis omasuguseid õgiwad?..“

„Mis nad n'nd õgiwad või... eks ta ole ju niisugune aeg — sõda... ajab puha kalliks...“

„Aga mina kuulsin, et see maks minna ju isamaa kaitsjate heaks — — nemad kaitsewad, et sakslased teie majade kallale ei saa, ja teie maksate selle tasuts wäikest maksu. See on ju loomulik!“

„Või wäikest maksu!.. Hi-hi-hi!.. wäikest maksu!“ hirtitas peremees kuuwalt. „Meil waestel salki seljas ju küll ja küll, aga ikka lisatakse juu de weel...“

Peremees hakkas mind huwitama. Ma tundsin kudas minu tuju järsku paremaks hakkas minema. Ma kargasin loiku ääre pealt maha, wõtsin omale eht näitleja seisaku ja kukkusin Pinnat järle aimates laulma:

„Kas on see kõik, kas on see kõik — või eht lisatakse juurde weel?..“

See ajas peremehe kopsu üle maksja.

„Ee—eh!.. Soo—oh!.. Wõidki laulud lahtil!.. No — jah!.. Mis wiga siis inimesel elada on, kui tal pole ei maja muu-
refi ega kedagi kaelas — muudkui sõõ kõht täis ja heida puhtama!..“

„Ja see kõik tuleb selgest armust... ilma tööta? Mis?“

„Muudugi armust... Jumala armust. Teil ju kõik luud-kõndid terwed, terwis kääs, mis siis muud, kui tee tööd...“

„Ja maksja majaperemeestele üüri!“ lõpetasin mina peremehe lauset.

„Muudugi ka üüri peab iga õige inimene maksma — kudas ta siis muidu elada saab?.. Kellel oma maja pole, see peab üüri maksma...“

„Ja kellel maja on, see peab ka majamaksusi maksma!“ ärritasin mina edasi, selles kindlas teadmises, et nüüd ikka hea patfaks üüri juurde tuleb.

„Muudugi, muudugi... seda ma just tahtsingi öelda, et meie peame kõik oma maksud maksma ja oma kohust Jumala ja inimeste wastu täitma...“

„Korralikult!“

„Muudugi korralikult! Sest kirjasti seisab öeldud, et...“

„... Ara tee liiga oma ligimesele liiakasu wõtmisega!“

„Mis liiakasu wõtmise?“ hädaldas peremees, kelle kannatus nähtawaste õige õrnast kohast puudutatud oli.

„Midagi!.. Ma niisamuti — — tahtsin wähe naljatada. Ega's peremees seda pahaks panna või — noorel mehel käiwad ikka wahest naljatujud peal,“ waigistasin mina wastu.

„Mis naljatujud?.. Nalja pole sõja ajal ühtigi, kõik on tõsine sel raskel ajal!“

„Aga see, peremees, on igatahes naljaasi, kui teie-
sugule rikkale mehele kaks protsenti sõjameeste perekondade heaks juurde lisatakse — mis see's teile makssta õige on?..“

„Või ei ole?.. Näh, või tema keeli ei ole!.. No kas ma siis oma maja maast olen leidnud või linnawalitsuse käest muidu saanud — muudkui wirtutawad juurde... maks, kas või film hall peas!“

„Jah, iga juurdelisamine, olgu see majamaksule või üüri-
le — see on suur illelohus, juur illelohus,“ tähendasin mina, peremehega täieste nõus olles rahuliku häälega.

Peremees heitis kiitwa pilgu minu peale — mees ei suutnud ifegi aru saada, kas heidan ma nalja, või räägin tõtt. Nähtawaste olid minu sõnad jällegi tema jutulõnga nagu puffsnooga pooleks lõiganud.

Ta waatas nõu otsides lakke, sügas oma näri habeme-
kontsaga laetud lõuga... siis aga pahwatas korraga:

„Mis seal lorada või näägutada — tuln päris asja pärast... tahtsin teile kuulutada, et ma teile rubla kuus üüri juurde lisan... p—pean lisama, muidu ei tule wälja — sõja aeg, kõik on kallid...“

„Muudkui lisatakse juurde... maks, kas või film hall peas!“ hirtitasin mina, tema enese häält järle toonitades. Peremehe wiha süttis lipris põlema:

„Mitte üks rubla, waid kaks rubla panen teile juurde... kaks rubla, saate aru?!“ kargatas ta wihajelt.

„Aga kas mina olen siis oma palga maast leidnud või linnawalit-
suse käest muidu saanud?.. Kaks protsenti, peremees... Kaks protsenti!“

„Mis kaks protsenti?.. See on minu maja... m i n u m a j a — saate aru?.. Ja mina wõin siin teha, mis ma tahan... mis ma aga tahan. Kui teil ei meeldi, minge wälja!..“

Peremehe ninaotski oli ärewuse pärast punaseks läinud nagu kalkuni lott.

Minul aga hea tuju tõusis.

Ma panin käed puusa, tegin kiitwa näo, astusin sammu peremehele ligemale ja algasin uueste:

Andres Jaagu p.

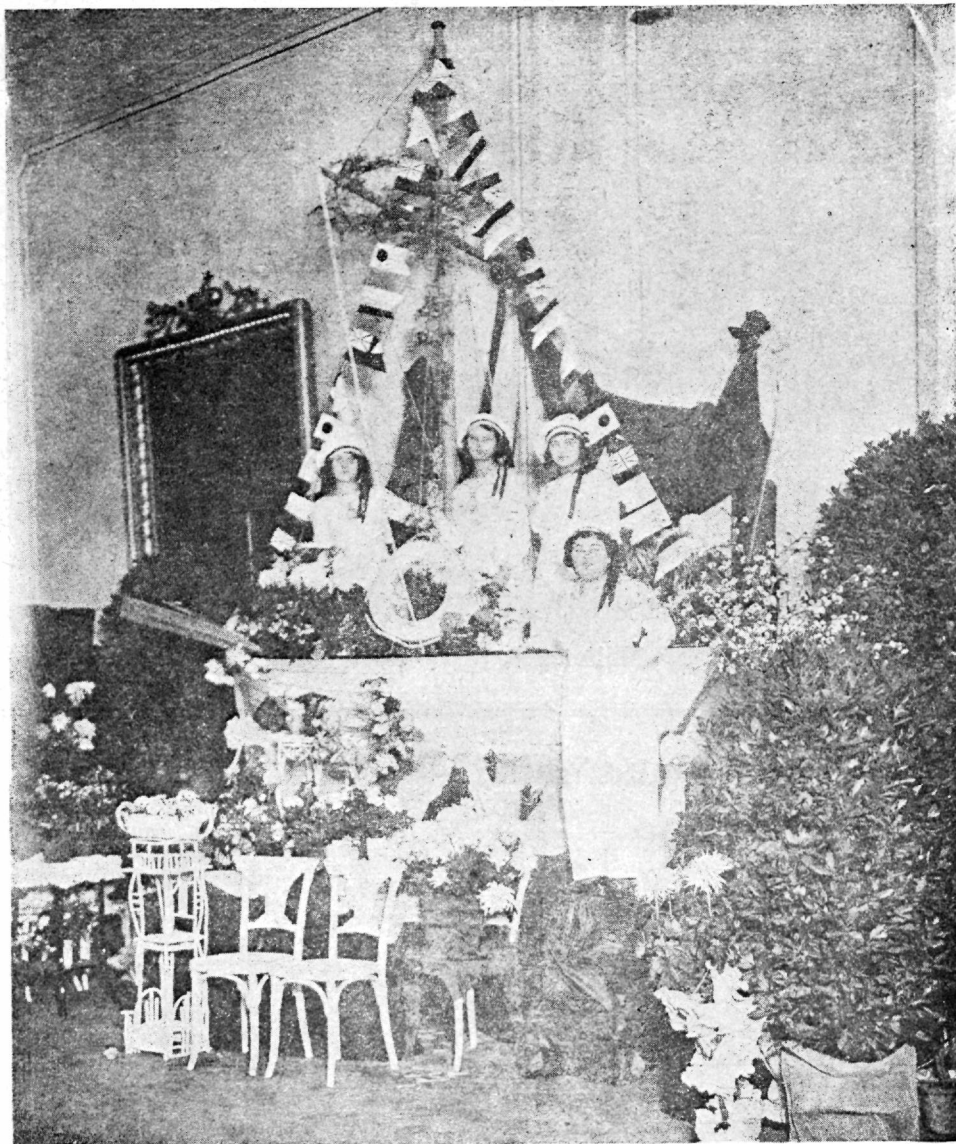
Bunnitson,

jal 20. augustil Wlad-
lawowi tüla all Jubbini
tub. pabemast salast haa-
watu ja juuriti kuuli
läbi põrutada. Wõitis
praegu Moskwa haige-
majas.

Näitemüük ja kontsert tagavaraväeliste laste heaks.

Tallinnast ijamaad kaitsema kutsutud tagavaraväeliste perekondade eest hoolitseva nais-komitee eestvõttel pandi Tallinnas Kanut-Silbe saalis 15.—16. novembril suur näitemüük ja kontsert toime. Ettevõtte õnnestas hülgavalt. Tuhanded tallinnlased kogusid avarasse saali, et nais-komitee tema ohvrimeelse ülesande täitmisel oma andidega abiks olla. Pidi fisisetulek — arvatavaste paarituhande rubla ümber — läheb sõja läbi ajutijelt toitjata jäänud väikestele mudilastele jõulurõõmu muretsemiseks.

Meie pildid siin kujutavad kohvilauda ja liiduriikide lipupudega kaunistatud paati näitemüügil, ühes tegelastega, nais-komitee liikmetega

Wannas'e ülesvõtte.

„Kas on see kõit, kas on see kõit, wõi ehk liatatakse juurde veel?..“

Peremehe juuksed tõusid nagu süli oftad püsti ja pihupesafuurune paljas lapp lest pealage läks aina purpuritarwaliseks.

„Waiit!!..“ kirjendas peremees abitus wihas.

„Ja ole waiit, nagu lammas oma niitja ees,“ deklameeris minna.

„Mis teie, häbemata inimeseloom, sellega mõtlete?!..“ süüses peremees.

„... Et mina olen lammas ja teie — niitja!“

„Hunt oled ja, mitte kellegi lammas!.. Hunt, hunt, hunt.. päris hunt jah!.. Kabejalgne hunt!..“ näägutas peremees ja taganes ise ukse poole.

„Drrr!..“ tegin mina, täsa laiali ajades ja hambaid paljastades.

Peremees oligi uksest väljas.

Ukse tagast pistis ta aga veel korrats pea tuppja ja süüses:

„Hunt, päris hunt!..“

Eis prahwatas üks kinni.

Mõnin läks trepist piklamiisi alla...

„Seategijad!.. Waat niisugused on need ijamaalised heategi ad!“ pahwatasin mina üksi olles naerma.

Eiis aga wiskasin enese uueste koikusse pikali, mäsifisin pea warbanärnu sisse ja hakkasin rahulikult ja taktikindlalt norskama...

Unes nägin ma see kord midagi heategijatest, huntidest, lammastest ja majaperemeeste suurtest rahatottidest, mida waesed iitriksed oma „lesweeringutega“ täitsid.

See unenägu on aga wiist ilmade ette!..

Preedit Tõht.

Satslase kirjast.

„Kallis Amalhen, ja pärid oma kirjas minu käest, kas ma Wene teemasinast teed olen joonud, Wene troikaga sõitnud ja kas Wene sauna mõnususst maitseunud olen. Rahju! Wene troikat ja teemasinat ei ole ma seni veel näinud! Aga sauna, seda saime Warsfawi all tõeste, pean tunnistama, ta ei meeldinud mulle sugugi — liiga tuliseks kütisid ta wenelased!“

Näitemüül ja kontsert tagawarawäeliste laste jaoks.

Tarnas'e iluõendite.

See wiimne abimees.

Jumala waim on minu peale tulnud, sest ma olen fantslaste leifer. Mina olen kõigewägewama sõjariist. Mina olen Tema mõdt ja Tema tahtmine. Kadugu kõik Saksia rahwa waentaled! Jumal nõuab nende häwitamist; Jumal, kes minu läbi räägib, käseb teid, et teie Tema püha tahtmist täidaksite.

Keiser Wilhelm'i päewakäsi sõjawäele enne Warsšawi lahingut.

(„W. Wremja“ järele).

Willemi südames polnud ammugi enam rahu, sest sõjandm ei naeratanud tale sugugi nõnda wastu, nagu ta seda esmalt oli enesele ette kujutanud.

Et oma südametunnistuse närimist waigistada, palvestas ta wahest poole päewad, wahest tuktus jälle hullu-pööra purjutama.

Juust parajaste sel ajal, kui ta wäed Warsšawi poole nihkusid, sai ta oma wana sõbra würst Eulenburgiga kokku, ja see pani tale jälle, nagu wanaste Berliiniski, tubli joomapidu toime. Ei puudunud ta ilusad, priskeid poisikesed, kes juuri herrasi teenisid ja pidulõbu täiendasid.

Sommikutus oli Willem lattu täis kui tina ja joomahullustuses hakkas ta siis ette kujutama, et Jumala waim tema peal olla.

Joobnud peaga ta selle päewakäsu siis ka wälja andiski, milles ennaft kõigewägewama sõjariistaks jne. nimetas.

Willemi kõlawasõnalisel päewakäsul polnud miskit mõju; tema wäed pekseti warsti Warsšawi alt tagasi.

Selle tagajärjel langes Willem weel rohkem kurwameelsuse tujusse, nii et tal õõsel ega päewal enam rahu polnud.

Ta oli enese omawoliliselt Jumala tööriistaks wälja kuulutanud, jelles lapsitus ujus olles, et taewas nõndasamuti kõik tema teod heaks kiidetakse, nagu seda ta duetond-lased teewad.

Nüüd hakkas tahtlus tema südames maad mõtma, et ei tea kas taewas selle kõigega juust päri ollaksegi, mis tema teeb.

Taewa tahtmist kudagi teada jaada — see sai tale tähtsamaks päewamureks.

Kõige hõlpsamine arwas ta jeda Bismarki laudu kuulda — on ikkagi oma inimene.

Uga ega siis temagagi nõnda hõlbus polnud kottu jaada, kuna Bismark ammugi oli ühenduse altilmaga katkestanud.

Wilhelmile tuli piiblist meelde, kuda Saul omal ajal ndianaise abil oli Samueli waimuga kottu saanud. Ta hakkas juure hoolega eite otsima, kes tale Bismarki wälja kutsuks.

Suure ja tülita otsimise järele leidis Willem Schwarzwaldi mägestitus ühe Juudi eide, kes Bismarki wäljatutsumisega hakkama sai.

Wana kantsler ilmus väga tujaselt.

Ta mõttis oma kiwri peast ja pühkis palja pealae ning oma tolm juuksetarwa taskurätituga higist kuniwaks, enne kui ta kõnelema hakkas.

„Willem, Willem,“ ütles ta noomides, „eks ma õelnud omal ajal: ära hakka Wenemaaga sõdima! Head sellest ei tule!“

„Jah, aga Wenemaa kippus meie kallale,“ hakkas Willem ennaft wabandama.

„See on tühi jutt!“ tähendas Bismark. „Wenemaa ei lähe kellegile kallale, kui teda wälja ei kutsuta.“

„Tarwis on meie suguwendi wabastada, kes Poolamaal ja Baltimaal ägawad. . .“

„Nõndasamuti tühi jutt. Mendel on jeal palju parem elu, kui siin, Saksjamaal, olekski.“

Wanamees ldi käega, pööras selja ja kippus juba ära minema.

„Bitte, bitte,“ püüdis Willem teda tagasi hoida. „No ütles, ole hea, kuda siis taewas selle sõja peale ka waadatakse.“

„Kõik on wihased su peale,“ urises wana kantsler.

„Ei tea, kas peaks kudagi taewaisa jutule pääjema?“

„Mis sul aga weel meelde ei tule! Jse ajab terve ilma mässama, weri woolab jõgedena, igalpool purustamine ja häwitamine. . . Ning see peaks taewa meelepärast olema! Peetrujele on ammugi käsi antud, et ta peab su

Rahutul ajal.

„Ilka uued raha korjamised, ilka uued maksud, viimaks ei ole nüüdtsel ajal midagi enam waba.“
„Miks mitte, sa unustad — waba armastus.“

jalamaid traetpidi alla wiskama, kui sul peats mõttesse tulema taewasje tungima hakata.“

„Kuda Lutherus peats sellest sõjast mõtlema?“

„Tema on ka asjata werewalamise wastu.“

„Willemile tuli külm higi otja ette.“

„Keegi pole enam tema poolt!“

„Kas siis kedagi, kedagi enam taewas pole, kes mind tahaks toetada?“ ägas ta.

„Bismarck mõtles weidi.“

„Wõib olla, eht Muhamed,“ arwas ta siis. „Tema on ilka nüüjugusid rõõwkaikusi wahest toetanud.“

Wana kantsler läks. Willem jäi tubisewate põlwebega temale järele wahtima.

„Saagu mis saab,“ otjustas ta siis, „aga tarwis on ometi ka Muhamediga õnne katjuda.“

Suure waewa ja jändamise järele läks ndianaisel wiimaks lorda Muhamedi wälja kutsjuda.

Willem pani ühe käe otja, teise rinna peale, kumar- das siis maani, weldes:

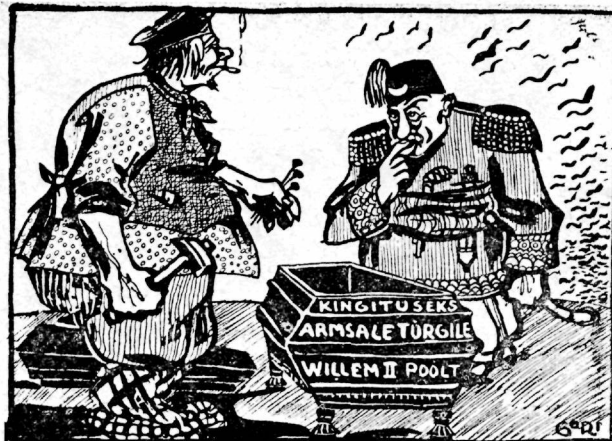
„Allah il Allah!“

„Prohwet teadis juba, mis Willem temalt tahab.“

„Mu poeg,“ sõnas ta, „sinu wäed on endid praeguses sõjas igalpool kui eht türklased ülewal pidanud; see rõd- mustab mind. Sinu kindralid Konstantinopolis peawad ka minu uju kombeid pühaks — igauks nendest on enesele ha- aremi asutanud. Sellepärast oletjin ma küll nõus sulle toe- tust andma. Paljut ma aga, digust welda, sinu kasjuts küll teha ei saa, sest taewas teised keegi sind enam ei jalli.“

„Mita, mis wõid, suur prohwet,“ palus Willem.

Türgi matused.

Wenelane: „No, wana wesiwina, poe aga lähku sisse, mis sa weel aega wiidad. Kirist on ju su oma ristijäsa kingitus ja sellepärast täieste kindel ja tõwa!“

Luhalabida walitjuse all.

„Noh, kui austrialased ka nii hästi märki trehwaksid, kui minu eit, siis oleks Wenemaa asi räbal...“

„Noh, muud abi mul sulle seekord küll anda ei ole, kui et türklased wenelaste kallale äsjitan. Suurt asja türk- lastest küll enam ei ole, aga eks nad natuke tüli ilka teewad.“

Willem andis suures tänutundmuses prohweti juurele warwale juud.

Teisel päewal peale seda kokkusaamist hakkasid Türgi laewad Mustal merel Wene sadamaid põmmutama.

Willem oli selle abi üle nõnda rõõmus, et ta terwe Berliini lubas lasta haaremijäsi täis asutada.

—nd.

Meie Matsi järgmine (15.) sõjanummer ilmub

29. nowembril j. a.

Ei leidu siin kardetawamat ametit kui salakuulaja oma, iseäranis sõja ajal. Iga filmapilt seisab siin elu taalu peal. See muudugi, kui ei tabata, siis saab salakuulaja oma teadete eest rikkalikku tasu, aga kui tema teod awalik- taks tulewad, siis käib kõigi salakuulajate käsi sõja ajal niisama nagu siin pil- dil sellel Saksa salakuulajal, talle walitusetuud buurid hiljuti kinni nabid. Kogupaul isamaa kaitsjate piisidest, ja teda ei ole teps enam . . .

O tempora, o mores!

Kui wabadusetund ford ldi
ja meile „priuse“ siis tdi,
siis digufed ja tdi, mis head,
jäid salastele, kuis ise tead:

Ras oli wesi see wdi tuul,
wdi kirik, wesse, teder puul,
wdi rebane, wdi jänesti —
kõik jaffa omaks jäeti!

Ras oli kõrts wdi monopol,
wdi selge pustar-alkohol,
wdi õllekõrts, wdi patronat,
kõik, kõik siin pärifwad nad!

Seft mis teeb nendega siin Mats?
Mis asju ajab rumal Mats?!
Ta eest ju mõisawanemad
siin ifka lahkest kostawad!

Kus iial kalab kiwi all,
on teada mõisawanemal:
hea mõtte wäljamõttelejaks
ei wdi ju iial olla — tats!

Ah talud? — Talumees ju lotb!
Oh neile küllalt oli soid
ja küllalt wõfa-, ääremaid —
õnn weel, kui sedagi nad said!

Ja waata — ei seal sure nad,
waid wintseft, wifalt elawad,
ja — hirmus feda kuulata —
weel nurifwad wahel ka!

Do — uhteksti on läinud nad,
ei karda enam illemat —
kui wastu tuleb talu-3üts,
siis käed tal tasutus, peas müts!

Kes feda enne kuulis siin?!
Niisugust ootas peks ja piin!
Nüüd katfu feda nõuda wõel,
ja fohe oled — kohtuteel!

Neil omad „ahukaarid“ ka,
mis wõid ja, hing, weel itelda!
Ei feda keegi enne näind —
maailm on tõeste raistku läind!
Dhata Dtt.

Wäga austatud „Meie Matsi“ toimetusele.

Palume järgmistele vidadele endi lehe weergudel lah-
teste ruumi lmbada:

Peame oma kolbljeks kohujeks teatada, et oleme „Meie
Tallinna Njalehe“ ja „Kilgi“ toimetusest lahitud. Kõllu-
põrkamise põhjusteks oli leheomanikkude (wajuhijuse „Eh“)
sihiline jõnapidamatus ja äriline lohatus lugejate kui ka
toimetuse liikmete wastu. Lehe ärilise asjaajamisega pole
meil tegemist olnud, sellepärast ei wastuta meie ka igasu-
guste äriliste korratuste eest mitte, ükskõik misjulgusel kujul
need endid awaldawad.

Tallinnas, 18. novembril 1914. a.

R. Pintowsti.
K. Dswelt.
M. Nitsam.
J. Kirtmann.

Wene-, Inglise-, Prant- suse ja Saksa keelte kurjused!

Uusi õpilasi wõdetakse igal ajal
wastu. Walmistan koolidesse
sisseastumiseks lappi ette.

Sauna uul. nr. 1, krt. 14

J. Abrelthal.

Rahwa tähtraamat

1915. aasta jaoks. Hind 3 k.

Kõige kasulikum ja tulusam maa
ja linna rahwa talend. Saada
igast raamatukauplusest. Teaduse
kirjastus Tallinnas Harju ja
Küülli uul. nurgal 46/15.

Jäädawaks mälestuseks.

Palume lugejaid meile nende oma tutta-
wate ja sugulaste päewapiltiisi saata, kes käesole-
was sõjas haawata saanud wõi lahinguwäljale
jäänud. Bildid awaldame esitaks meie ajakirjas
ja pärast ajaloo raamatus „Maailma sõda,“ mille
esimene wihk jaanuaris ilmub. Bildile palume
lähemad teated juurde lisada: nimi, liignimi, elu-
koht, wäeoja, kus kohal haawata saanud wõi langenud.

Dr. J. Wasing'i toimetusel ilmusid:

Naistehaigused

Haiguste kirjeldused, juhatused ja täielikud arstirohud hai-
guste rawitsemiseks; naisterahwa suguelu ja waluta sünni-
tamine. Bildidega. Hind 1.50 kop.

Rodu-arst ja kodu-aptet

Haiguste äratundmine, rawitsemine ja arstirohud. Bildidega.
Hind 1 rubla. Teaduse kirjastus Harju ja Küülli uulitfa
nurgal 46/15.

Дозв. воен. цензурою. Wastutaw toimetaja Jakob Jaafon. Wäljaandja J. Muni. — M. Schiffer'i trükk, Tallinnas.